

Aan Bestuur VOB

datum	ons kenmerk	contactpersoon
9 september 2014	7410-00/14-00762/JS/AdV/sd	Jeroen Seeverens
	Uw kenmerk	
onderwerp	doorkiesnummer	e-mail
Vorderingen commissie Digitale Ontwikkelingen		

Geacht bestuur,

Graag stel ik u op de hoogte van de vorderingen die de commissie Digitale Ontwikkelingen gemaakt heeft ten aanzien van uw adviesaanvraag d.d. 7 februari jl. Tevens ga ik kort in op de activiteiten die de commissie in de komende tijd zal ontplooiën om tot een voldragen advies te komen.

In de adviesaanvraag stelt u vier vragen aan de commissie, waar ik in deze brief kort op in zal gaan. Als bijlage treft u een discussienota 'Visie landelijke digitale infrastructuur', die vooral betrekking heeft op uw eerste vraag.

1. Een middellange-termijn-visie op de digitale dienstverlening¹

De visie waarnaar u vraagt zal naar oordeel van de commissie tot stand moeten komen in samenspraak tussen de branche en de Koninklijke Bibliotheek. Ook u geeft aan er prijs op de stellen de KB hierbij te betrekken. De commissie stelt voor om daartoe bijgaande discussienota in te brengen tijdens de conferentie over de landelijke digitale bibliotheek op 21 oktober a.s., georganiseerd door de KB. Bij het opstellen van deze nota hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd. Uiteraard staan ook deze open voor verdere discussie.

- De inhoudelijke doelstellingen van Interface zijn nog steeds relevant en kunnen als concrete agenda voor de branche dienen als het gaat om de digitale bibliotheek.

¹ Er is binnen de commissie aanvankelijk enige discussie geweest over de vraag of het hier nu zou moeten gaan over de digitale dienstverlening van de openbare bibliotheken, of over de digitale dienstverlening aan de openbare bibliotheken vanuit het stelsel en de markt. Uiteindelijk hebben we geconcludeerd dat het uiteindelijk moet gaan om de dienstverlening van de bibliotheken aan hun gebruikers, maar dat de grootste uitdagingen op dit moment liggen in de infrastructuur die nodig is om deze dienstverlening vorm te geven. We benaderen die vraag dus vooral vanuit dat perspectief en zien de inhoudelijke visie op de digitale dienstverlening eerder als uitkomst van de discussie waarnaar u in uw vierde vraag verwijst.

- Ook voor de digitale dienstverlening geldt dat lokale bibliotheken en de landelijke (digitale) bibliotheek niet zonder elkaar kunnen.
- We willen zo min mogelijk dingen dubbel doen.

U vraagt de commissie in te gaan op de wenselijke inhoud, functionaliteiten en exploitatie van de digitale diensten en infrastructuur. Uiteraard is de uitwerking van deze visie afhankelijk van de uitkomst van het gesprek tussen KB en branche. Bijgevoegde notitie doet op een aantal punten wel al een voorschot en verbindt daar een zestal concrete actiepunten aan. Daarnaast vraagt u specifiek naar drie aspecten :

- Een krachtenveldanalyse : die is op hoofdlijnen te vinden in bijgevoegde notitie, indien u een verdieping hiervan wenst, horen wij dat graag.
- Spelregels KB – branche – markt : ook hiervoor geldt dat de uitkomst van de discussie in sterke mate bepaalt hoe deze spelregels uit zouden moeten zien. In het algemeen is de commissie van oordeel dat de VOB zich in dit 'spel' zou moeten concentreren op haar vertegenwoordigende rol, als spreekbuis van de bibliotheken richting KB en in sommige gevallen ook richting de markt. Dus minder als beleidsbepaler of -uitvoerder maar meer als belangenbehartiger.
- Intellectueel eigendom : de VOB zou zich ervoor moeten inspannen dat informatie zo open en toegankelijk mogelijk is (kernwaarde van de openbare bibliotheek) en dat voor zover er sprake is van exploitabel intellectueel eigendom dit ten goede komt van de gehele branche en er binnen de branche een gelijk speelveld is. Het zou volgens de commissie dan ook voor de hand liggen om dit eigendom zoveel mogelijk onder beheer van de VOB te brengen of te kiezen voor een licentie in het publiek domein. Dit aspect en de rol van VOB hierin komen nader aan bod in de verdere uitwerking van de visie. De commissie zou graag meer informatie ontvangen over de vorderingen op dit terrein ten aanzien van het level playing field, voor zover deze relevant zijn voor het vraagstuk rond intellectueel eigendom.

2. Position paper digitaal aanbod dBOS

De commissie is van plan, alvorens een position paper op te stellen, eerst met de projectorganisatie dBOS te praten over de ideeën die daar leven. Het beste moment daarvoor lijkt ons direct na afronding van de visievorming (onderdeel 1).

3. Beoordeling lijst diensten & producten die van BNL naar KB gaan

De commissie heeft deelgenomen aan de gesprekken tussen BNL en KB hierover en er is ons verzekerd dat de KB alle bestaande diensten en producten in beheer zal nemen, inclusief GIDS. De commissie adviseert het bestuur om als VOB, vanaf 1 januari 2015 een vaste positie te claimen in de besluitvorming rond het beheer van het totale diensten- en productenportfolio, voor zover dat relevant is voor de openbare bibliotheken.

4. Entameren van een discussie over de digitale bibliotheek in lokaal perspectief

De commissie wacht eerst de uitkomsten van het onder punt 1. beschreven proces af en denkt intussen na over mogelijke vormen waarin zo'n discussie plaats zou kunnen vinden. Zoals al onder punt 1. als uitgangspunt geformuleerd : de doelstellingen van Interface zijn nog steeds relevant. We stellen dan ook voor deze – zoals opgenomen in bijgevoegde nota – als kapstok te gebruiken voor de gevraagde discussie.

Onze vraag aan u...

De commissie heeft dus de nodige voortgang geboekt, maar het werk is zeker nog niet af. Voorlopig concentreren we ons op het eerste onderdeel, terwijl onderdeel 3. vrijwel afgerond is. Voor de punten 2 en 4 lijkt het logisch de uitkomsten van punt 1. af te wachten. Graag vernemen we of het bestuur zich kan vinden in de gekozen richting en de voorgestelde actiepunten. Tot nadere toelichting graag bereid,

Met vriendelijke groet,

Jeroen Seeverens
Namens de commissie Digitale Ontwikkelingen

Discussienotitie

Visie Landelijke Digitale Infrastructuur

Status: Ter bespreking VOB-bestuur september 2014

Commissie Digitale Ontwikkelingen, mei-september 2014

Mark Deckers (Rijnbrink Groep), Coen van Hoogdalem (VOB), Jeroen Seeverens (Cubiss), Pieter
Thijssen (Bibliotheek Midden-Brabant), Rob Visser (OBA), Mannes Westra (Kopgroep Bibliotheken)

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding en opdracht van bestuur	3
2. Terugblik op 'Interface'	4
3. Ontwikkelingen en krachtenveldanalyse.....	5
4. Uitgangspunten voor een strategie.....	8
5. 6-puntenplan 2014/2015.....	9
6. Tot slot.....	11
7. Bronnen	11

1. Inleiding en opdracht van bestuur

Vijf jaar geleden was er nog geen landelijke huisstijl, was er nog geen gezamenlijk CMS-systeem en geen Vakantiebieb. Sterker nog: de iPad kwam net op de markt waar die app op zou moeten. Hoewel ontwikkelingen volgens sommigen in de branche te langzaam gaan, is ook goed om te zien wat er wél allemaal is gebeurd.

Wat betreft de landelijke infrastructuur wordt het geduld van de branche redelijk op de proef gesteld. Ontwikkelingen gaan trager dan verwacht, nieuwe releases worden soms uitgesteld en functionaliteit is soms minder dan verwacht.

Tegelijkertijd is ook hier de wereld wel degelijk veranderd. Door de groei van de landelijke infrastructuur en de opgeleverde componenten is deze niet meer een plug-in op bestaande systemen maar zijn het veel meer zelfstandige componenten geworden. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid van verdubbeling van functionaliteiten. De landelijke en lokale infrastructuur staan niet meer op zichzelf maar eisen afstemming.

De relevantie van de adviesaanvraag van het bestuur aan de commissie op 7 februari 2014 is daardoor alleen maar relevanter geworden. In deze aanvraag werd advies gevraagd voor het volgende:

a. *Visie digitale dienstverlening*

- Een middellange termijnvisie op de digitale dienstverlening van de openbare bibliotheken (tezamen met de KB), met daarin een visie op de wenselijke inhoud (branche is leidend), op functionaliteiten (door commerciële bedrijven geleverd) en op exploitatie (branchebedrijven). Het bestuur stelt het op prijs dat als onderdeel van de notitie:
 - een krachtenveldanalyse van de relaties tussen deze partijen zou kunnen worden gepresenteerd;
 - de commissie ook haar opvattingen wil formuleren over welke spelregels er moeten komen in de zeggenschapsrelatie Koninklijke Bibliotheek (KB) <> VOB <> branche- en commerciële leveranciers en
 - de commissie haar opvattingen kenbaar maakt over het intellectuele eigendom van ten behoeve van de branche en met overheidsmiddelen ontwikkelde diensten / producten.
- Het bestuur stelt het op prijs als bij de ontwikkeling van deze visie ook een vertegenwoordiging van de KB betrokken wordt

b. *Digitaal aanbod dBOS*

- Een position paper over het belang van een sterk digitaal aanbod binnen dBOS en een aanzet tot gesprek hierover met de gelokaliseerde betrokkenen en belanghebbenden (e.e.a. in nauwe afstemming met het SIOB).

c. *Producten en diensten BNL*

- De lijst producten en diensten die van BNL naar de KB overgaan mede te beoordelen, door een delegatie vanuit de commissie, aangevuld door 1 à 2 personen uit de branche die zich hiertoe reeds bereid hebben verklaard. (de lijst wordt in de loop van februari verwacht). En daarbij tevens te adviseren over wat onder de landelijke digitale infrastructuur gerekend dient te worden (rijksfinanciering) en wat de verantwoordelijkheid is van het lokale / provinciale bestuur.

d. *Enthousiasmerende discussie*

- De commissie vragen een inspirerende en enthousiasmerende discussie te entameren over de integratie van fysieke en digitale dienstverlening op lokaal niveau.

In deze notitie volgt een aanzet voor het eerste onderdeel a. van de opdracht: een visie op middellange termijn rond digitale dienstverlening. Deze notitie kan prima input opleveren voor de andere onderdelen van de opdracht. De commissie beveelt een enthousiaste discussie rondom deze notitie aan.

2. Terugblik op 'Interface'

De commissie Digitale Ontwikkelingen heeft in haar beginperiode een visienotitie geschreven onder de titel 'Interface : de bibliotheek in het digitale tijdperk'. De commissie beschrijft daarin een flink aantal ontwikkelingen en formuleert voor de branche een aantal doelstellingen voor 2015.

Deze doelstellingen waren:

1. Zoekresultaten uit de digitale bibliotheek staan bovenaan in Google.
2. De digitale bibliotheek staat in de top 10 van meest gevolgde partijen op sociale media.
3. 40% van onze leden gebruikt onze digitale bronnen.
4. 20 miljoen e-books worden via de bibliotheken afgenomen (15-20% van onze uitleningen)
5. 50% van ons tijdschriftenbestand is digitaal te raadplegen.
6. 75% van de instellingen voor het basisonderwijs maakt gebruik van de digitale producten die in de educatieve formule 'De Bibliotheek op School' worden aangeboden.
7. De digitale bibliotheek is de belangrijkste aanbieder van e-learning programma's op het gebied van mediawijsheid voor individuen.
8. Klantsystemen zijn geïntegreerd; we kennen de specifieke behoeften van klanten.

Geen van deze resultaten is gehaald. Waren de ambities te hoog? Waren er teveel vertragingen in de bouw van landelijke infrastructuur? Willen uitgevers niet overstappen naar een digitaal model? Zijn bibliotheken niet bereid om echt samen te werken? Bij elke doelstelling kan één van deze antwoorden gegeven worden.

Van innovaties is bekend dat ze op korte termijn overschat worden en op lange termijn onderschat. Wij veranderen minder snel dan we denken, maar op langere termijn veranderen we fundamenteleler dan gedacht.

Neem bijvoorbeeld de eerste doelstelling: zoekresultaten bovenaan in Google. Wie zoekt op Mulisch of Grunberg vindt de bibliotheek niet bij de eerste zoekresultaten. Toch zijn er de nodige stappen gezet in de afgelopen jaren. Met de bouw van de NBC+ waarbij technieken als FRBR en Linked Open Data beschikbaar komen voor de branche blijven onverminderd kansen bestaan voor de eerste doelstelling. Veel basisfaciliteiten zijn gereed maar de effectuering moet nog volgen.

Neem bijvoorbeeld de tweede doelstelling: de bibliotheek in de top-10 van sociale media. Door diverse bibliotheekorganisaties en Bibliotheek.nl is hieraan het afgelopen jaar met het account @bibliotheek hard gewerkt. Op Twitter is men gegroeid van 0 naar 30.000 volgers en daarmee is het meest gebruikte account in de Nederlandse bibliotheekwereld. Er ligt een voorstel om dit als branche te ondersteunen. Als daar op 'ja' op gezegd wordt, ligt deze doelstelling uit 'Interface' binnen bereik.

Soortgelijke verhalen met 'goede vooruitgang maar nog niet bij de finish', kunnen we bij elke doelstelling vertellen. Kortom, de wedstrijd om een goede digitale positie is nog volop gaande.

3. Ontwikkelingen en krachtenveldanalyse

In mei 2014 bood het SIOB aan de VOB het rapport 'De doorontwikkeling van de Nationale Bibliotheek Catalogus+' aan. In dit rapport beschrijft Pleiade, bij monde van onderzoeker Maurits van der Graaf twee belangrijke ontwikkelingen achter de NBC+: innovatie aan de voorkant en efficiency aan de achterkant. Deze twee lijnen kunnen goed benut worden als uitgangspunt voor een invulling van een middellange termijn strategie. De commissie is vertrokken vanuit deze lijnen en heeft hier relevante andere onderdelen aan toegevoegd.

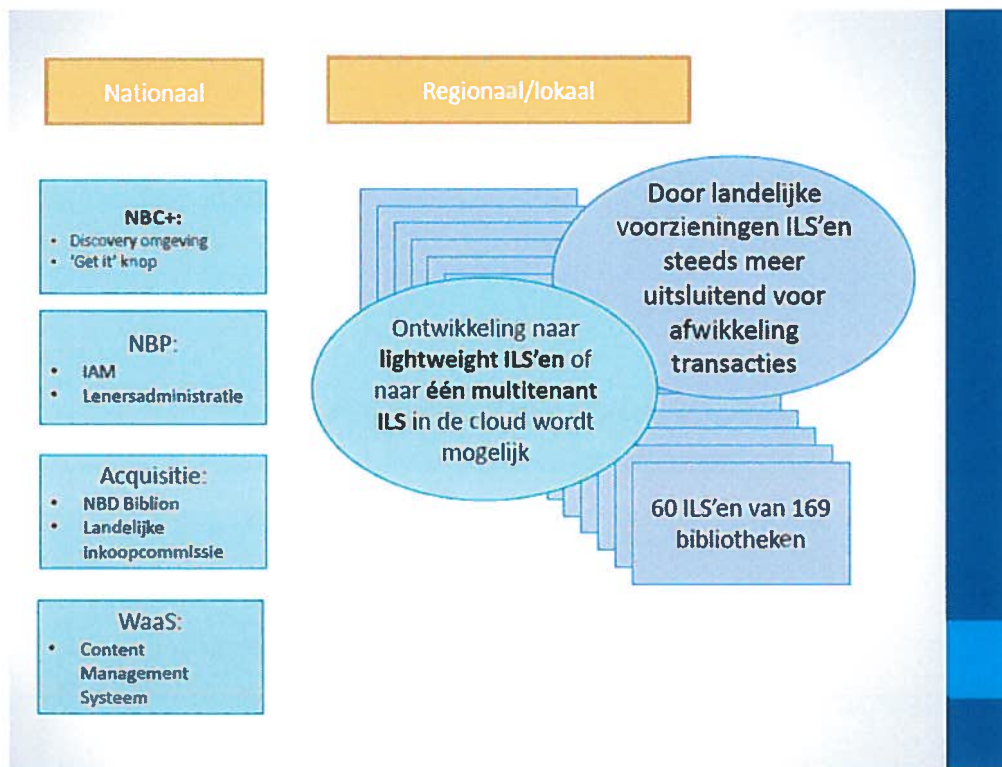
Innovatie aan de voorkant

Hier gaat het om verrijken en vindbaarheid van gegevens op internet: open data, innovatieve interfaces en koppeling aan lokale bibliotheken. De tools zijn zo onderhand beschikbaar en na verdere uitrol in 2014 en 2015 zou dit proces op gang moeten komen. Het (verder) vormgeven van dit proces kan alleen in samenwerking tussen branche en KB.

Efficiëntie aan de achterkant

Onder de titel 'Efficiëntie aan de achterkant' schetst Pleiade dat met de ontwikkeling van de NBC+ en een aantal andere infrastructurele elementen op landelijk niveau, de lokale bibliotheeksystemen (*integrated library systems* – ILS'en) een andere en kleinere rol gaan spelen. In deze verkenning kwamen mogelijkheden om efficiëntie te bereiken door de invoering van een "*lightweight*' ILS" en/of één *multitenant* ILS systeem in de cloud naar voren. Hier valt voor de branche de nodige efficiency te bereiken. Dit kan alleen als de branche en de Koninklijke Bibliotheek hun inspanningen nauw met elkaar afstemmen.

Schematisch gaf Pleiade dit als volgt weer en gaf daarmee een passant een goed beeld op een groot deel van de landelijke digitale infrastructuur. Voor de goede orde: deze plaat suggereert geen volledigheid. In dit overzicht ontbreekt bijvoorbeeld de infrastructuur van de De G!ds.

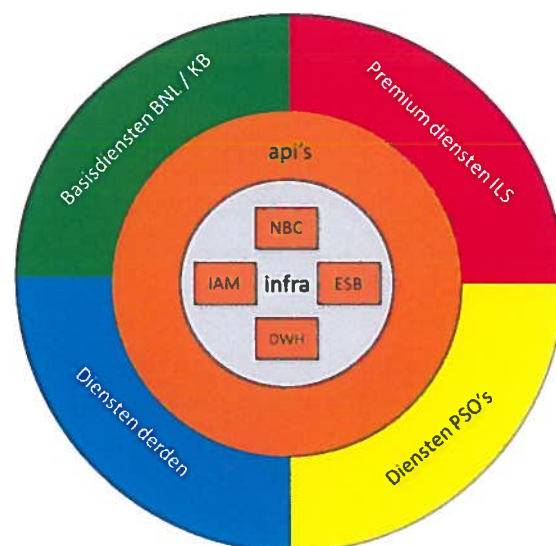

Dienstenmodel

Aanvullend op het model kan het beeld worden gelegd dat Bibliotheek.nl vaak heeft gebruikt rond diensten op de landelijke infrastructuur. Dit beeld ziet er als volgt uit.

In dit plaatje wordt aangegeven dat men landelijk verantwoordelijk is voor infrastructuur en toegang (via api's) en voor de landelijke basisdiensten. Onder deze basisdiensten kan ondersteuning van ebooks en social media (@bibliotheek bijvoorbeeld) worden geschaard maar ook een landelijke helpdesk (zoals die thans door de PSO's wordt uitgevoerd).

Met dit beeld wil de commissie benadrukken dat landelijke infrastructuur meer is dan alleen 'infrastructuur' maar ook een aantal basisdiensten omvat.

Nationale BibliotheekPas

Naast de NBC+ is ook de Nationale Bibliotheekpas een onderwerp dat flink in beweging is. Doelstelling is dat vanaf 2015 gastlenen in heel Nederland mogelijk is en dat van 2016 er een uniform stelsel van voorwaarden en tarieven komt. Aansluitend op die beslissing komt er een 'single point of thruth', een gezamenlijk punt voor klantgegevens voor zowel de fysieke als de digitale bibliotheek.

Dit proces maakt registratie van digitale processen verder mogelijk en ondersteunt daarmee de innovatie aan de voorkant. Tegelijkertijd roept ook dit onderdeel op om tot meer efficiëntie aan de achterkant te komen.

Schoolsystemen

Een ontwikkeling die haaks op bovenstaande staat is de opkomst van kleinere schoolbibliotheeksystemen. Eerder heeft de commissie gewezen op het feit dat de kosten voor deze systemen zouden moeten vallen onder de landelijke infrastructuur. Dat heeft geleid tot een tijdelijke subsidieregeling. De onzekerheid op lange termijn rondom de financiering heeft ervoor gezorgd dat bibliotheken op zoek zijn gegaan naar 'kleinere' pakketten, die los van de landelijke infrastructuur staan. Het verdient aanbeveling om dit punt verder te onderzoeken onder de lijn 'efficiëntie aan de achterkant'.

Dilemma van de Koninklijke Bibliotheek

De Koninklijke Bibliotheek krijgt in haar nieuwe rol als beheerder van de digitale infrastructuur het dilemma van Bibliotheek.nl mee. Dat dilemma bestond eruit dat wie landelijke infrastructuur bouwt, koppelingen moet maken met de bestaande lokale infrastructuur. In die koppeling ligt een grijs gebied. Want welk deel van de koppeling hoort bij de landelijke infrastructuur en welk deel bij de aanpassing van lokale systemen? En voor welke systemen geldt dat: alleen voor die systemen die in de markt waren toen er afspraken gemaakt werden of moet voor elk nieuw systeem ook landelijk een koppeling beschikbaar gemaakt worden?

Dilemma van de lokale bibliotheek

De lokale bibliotheek heeft het er met de ontwikkeling van de landelijke infrastructuur wel een paar vragen bij gekregen. Moeten we nog investeren in een eigen CMS of stappen we over op de WAAS? Hebben we een single sign on op lokale en landelijke systemen of zijn er twee of meer inlogs nodig om klanten alle faciliteiten te laten gebruiken? Investeren we zelf nog in een marketingdatabase of is landelijke infrastructuur hiervoor op tijd klaar?

Een recente notitie van de werkgroep Noorderlijk overleg ICT en BNL geeft klip en klaar aan welke beslissingen op dit punt allemaal genomen moeten worden.

Dilemma van leveranciers

Pleiade spreekt in haar rapport over krimpende lokale systemen omdat functionaliteiten worden overgenomen door landelijke infrastructuur. Hier zou 'efficiëntie aan de achterkant' mogelijk zijn. Dit betekent echter wel dat leveranciers mee moeten werken aan kleinere systemen. Dat is voor veel onnatuurlijke ontwikkeling. Dit pleit er voor om als branche een duidelijk signaal af te geven naar deze leveranciers over de route die de branche wil volgen.

4. Uitgangspunten voor een strategie

a. *Ambitie*

De commissie twijfelt niet aan eerdere ambities. De doelstelling die gesteld werden in de notitie Interface kunnen gehandhaafd blijven. Ook is de commissie van mening dat deze ambitie sturing kan geven aan een proces dat makkelijk naar binnen gekeerd raakt: door de vele spelers zijn we soms meer met onszelf bezig dan met de buitenwereld. Een stevige en gezonde ambitie houdt de blik naar buiten gericht.

b. *Ruimte voor lokale bibliotheken: innovatie aan de voorkant*

De afgelopen jaren is hard gewerkt aan allerlei randvoorwaarden. Vruchten die in de komende periode geplukt moeten worden. Hoe zorgen we dat we in de top-10 van Google komen? Hoe zorgen we dat het social-media-team van de bibliotheek een bekendheid wordt? Wie blijft er kloppen op de deuren van basisscholen om ook digitale diensten goed onder de aandacht te brengen.

De KB heeft hier zeker een rol in maar de lokale bibliotheken wellicht nog meer. Met hun gezamenlijke creativiteit ontdekken zij wat de producten en diensten van de toekomst worden. Dat zullen lokale bibliotheken sneller aanvoelen dan de KB. Tegelijkertijd is de KB wel degene die het 'gereedschap van de toekomst' beheert. Uitwisseling, afstemming en wederzijdse inspiratie is onontbeerlijk. De door het SIOB in het leven geroepen 'Innovatieraad' zou hierin best een voortrekkersrol kunnen spelen.

Tegelijkertijd lukt het bibliotheken steeds beter om als merk 'Bibliotheek' samen op te trekken. Dat betekent dat veel samenwerking ook een steeds minder vrijblijvend karakter zal kennen. Bibliotheken zullen samen marketing bedrijven rond de Nationale Bibliotheekpas of een social media team en zullen voor dit soort zaken een business case moeten ontwikkelen.

c. *Ruimte voor vernieuwing: efficiëntie aan de achterkant*

Onder deze lijn moet ruimte gevonden worden om aan de voorkant nieuwe onderdelen te kunnen ondersteunen. De tijd van 'alles zelf doen' ligt definitief achter ons. Bibliotheken moeten zich kunnen opstellen als cultureel en maatschappelijk ondernemer die zich maximaal gebruik maakt van digitale mogelijkheden.

De commissie pleit voor een alliantie waarin systeemleveranciers worden opgeroepen om mee te werken aan kleinere systemen die maximaal gebruik maken van de landelijke infrastructuur. De branche moet een signaal afgeven dat zij dubbele functionaliteiten in het stelsel niet zullen financieren. Stapsgewijs zouden lokale catalogi, lokale bestelbestanden en lokale ledenbestanden kunnen stapsgewijs ondergebracht worden in landelijke infrastructuur.

Op dit moment is er zeer beperkte aandacht voor dit thema en in overleg met de Koninklijke Bibliotheek zou hiervoor een actieplan opgezet kunnen worden.

d. Dialoog

Als laatste – maar zeker niet het minste punt, noemen we hier de dialoog tussen de Koninklijke Bibliotheken en de eigenaren van lokale bibliotheeksystemen. Beiden zitten met een dilemma rondom tactische en strategische beslissingen die zij moeten maken. Op dit moment is er geen structurele dialoog tussen deze partijen en dit leidt bij bibliotheekorganisaties tot individuele lobby voor belangen of frustratie en onmacht over landelijk beleid. Aan de zijde van de beheerder van de landelijke infrastructuur kan dit leiden tot deelcoalities of onbegrip over ‘eigenzinnige’ keuzes op lokaal niveau.

5. 6-puntenplan 2014/2015

In voorgaande paragrafen is in algemene lijnen uiteengezet wat er gebeurt rond de landelijke infrastructuur. Maar van algemeenheden kan niemand leven. De commissie concretiseert deze ontwikkelingen in een 6-puntenplan voor 2014 en 2015. Dit om de discussie over wat er exact moet gebeuren flink te stimuleren. Aanvullingen, discussies en suggesties zijn dus zeker welkom.

Punt 1: Onderzoek Multi-tenant/Lichtgewichtssystemen

Het Pleiade-onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het SIOB. De KB zal deze uitkomsten dus mee nemen. Tegelijkertijd is het onderzoek aangeboden aan de VOB omdat het deel uitmaakt van de speerpunten voor de branche. Hier zijn dus twee partijen aan zet: de KB voor de landelijke infrastructuur en de branche om goed aan te geven wat nodig is om stappen terug te doen in eigen systemen. Dat onderzoek is wel relevant. Want er zijn nog wel wat keuzes te maken rondom mogelijke systemen. Wie daarover meer wil lezen zou daarover het artikel van het NISO moeten lezen over de toekomst van bibliothekensystemen. Er zijn opties te over.

Een speciaal punt van aandacht kan in dit onderzoek nog de positie zijn van schoolbibliotheeksystemen en hun verhouding tot de landelijke infrastructuur. De beantwoording van deze vraag was een nadrukkelijke wens van het bestuur.

Punt 2: Dialoog en covenant KB en organisaties met bibliotheeksystemen

Parallel aan punt 1 kan de branche prima de dialoog aangaan met de KB over de integratie van de landelijke infrastructuur met provinciale en lokale bibliotheeksystemen. Daar moeten afspraken gemaakt worden die er toe leiden dat provinciale en lokale bibliotheeksystemen zodanig van landelijke infrastructuur gebruik kunnen maken dat dubbeling van functionaliteiten wordt voorkomen (denk aan de catalogus en de ledenadministratie).

Tegenover die afspraak zal de KB vragen van de branche om op een constructieve wijze om te gaan met allerlei nieuwe systemen. De KB zal niet telkens investeren in de keus voor nieuwe systemen die provinciaal of lokaal geïntroduceerd worden. Met de branche moet dus worden afgesproken aan welke koppelingen nieuwe systemen moeten voldoen conform de landelijke infrastructuur. Aanbieders die daaraan niet voldoen, moeten dit voor eigen kosten ontwikkelen.

Punt 3: Intentieverklaring lichtgewicht systemen

In het verlengde van punt twee zouden alle partijen die een bibliotheekstelsel inkopen (vooral PSO's en grote bibliotheken) een intentieverklaring met elkaar overeen kunnen komen. Daarin

verklaren zij dat bij contracternieuwing of de aanschaf van een nieuw systeem, zij niet meer zullen betalen voor functionaliteit die ook al landelijk is geregeld. Eigenlijk zeggen inkopende partijen hiermee: wij kopen alleen nog systemen die maximaal efficiënt zijn uitgelijnd op de landelijke infrastructuur.

Punt 4: Eén cataloguscentrum voor NBC+

Wie maximaal en efficiënt gebruik wil maken van de Nationale Bibliotheek Catalogus moet op termijn afscheid nemen van een lokale catalogus. Dat betekent het einde van lokale of provinciale inspanningen op catalogusgebied.

Thans worden bibliografische gegevens voor onze sector geleverd door Koninklijke Bibliotheek en NBD. Het lijkt logisch om deze inspanningen nauw op elkaar aan te laten sluiten. De branche financiert deze activiteiten al grotendeels via het omslagstelsel van de NBD.

Onderzocht moet worden welke extra taken nodig zijn voor dit cataloguscentrum om provinciale en lokale activiteiten op dit punt verantwoord af te bouwen.

Punt 5: Gezamenlijk beheer van lokale leden

De branche heeft de Nationale Bibliotheekpas omarmt en daarmee ook stappen gezet in het landelijk opslaan van ledengegevens. Dit uiteraard altijd onder lokale verantwoordelijkheid. Lokale bibliotheken blijven de baas over hun eigen gegevens.

Door gezamenlijke opslag is een makkelijke koppeling mogelijk met landelijke diensten terwijl leden altijd gekoppeld blijven aan een lokale bibliotheekstichting. Via differentiatie van landelijke abonnementen is het mogelijk om verschillende lokale en landelijke combinaties te maken. Ook is het mogelijk om op deze manier beter gezamenlijk invulling te geven aan marketing- en loyaltyprogramma's.

In het verlengde van één cataloguscentrum, lijkt het ook logisch om te kijken of beheer van leden en de daarbij behorende programma's niet (deels) gezamenlijk uitgevoerd kunnen worden. Hier zouden PSO's een rol in kunnen spelen als dienstenaanbieder.

Punt 6: Zorg voor een landelijk social media team

In de afgelopen anderhalf jaar heeft een enthousiast team van bibliotheekmedewerkers een mooie Social Media Service opgezet. Beginnend met het Twitter-account @bibliotheek en later met een Facebookpagina. De medewerkers acteren namens de gehele branche en zoeken nadrukkelijk de interactie met lees- en nieuwsgierige Nederlanders. Van 7 uur 's ochtends tot 11 's avonds werkt men volgens een rooster. Ook op alle feestdagen. Er is geen andere bibliotheekservice die zo ver gaat.

Er is geen landelijke borging voor dit project. Als de afzonderlijke deelnemers morgen zouden besluiten te stoppen, is de service in één klap weg. Het lijkt dus hoog tijd om deze dienstverlening, die prima past bij 'innovatie aan de voorkant' te borgen.

6. Tot slot

Met deze notitie is een eerste invulling gegeven aan de vraag van het bestuur van de VOB. Een eerste invulling maar geen eindproduct.

In het najaar van 2014 lijkt het goed om enerzijds het gesprek te openen met de Koninklijke Bibliotheken over deze punten en anderzijds om met vakcollega's deze notitie te bespreken, aan te vullen en te verbeteren.

De uitkomsten van dit proces wil de commissie graag presenteren op het bibliotheekcongres in december.

7. Bronnen

Interface : de bibliotheek in het digitale tijdperk, visienotitie commissie Digitale Bibliotheek, 2011
http://www.debibliotheken.nl/fileadmin/documenten/2011_commissie_digitale-bibliotheek_visiedocument_bibliotheek-in-een-digitaal-tijdperk.pdf

De doorontwikkeling van den Nationale Bibliotheek Catalogus+, SIOB, 2014
<http://www.siob.nl/media/documents/De-doorontwikkeling-van-de-Nationale-Bibliotheek-Catalogus-def.pdf>

Notitie werkgroep Noordelijk overleg ICT over Digitale infrastructuur LDI
(BNL)/WDI(HKA)/Iguana(Infor)

The future of library systems / Carl Grant, In: ISQ, Information Standards Quarterly, fall 2012, issue 4
http://www.niso.org/apps/group_public/download.php/9922/FE_Grant_Future_Library_Systems_%20isqv24no4.pdf